

Л.С. СТРИГУЛЬ, канд. економ. наук, доц., НТУ «ХП»;
В.П. ОСТАПЕНКО, студент, НТУ «ХП»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті з'ясовуються проблеми системного підходу до класифікації обліку доходів і фінансових результатів діяльності підприємств. Показано – класифікація фінансових результатів ускладнюється тим, що різні науковці по-різному визначають сутність одного й того самого виду прибутку чи збитку, не називають ознак класифікації прибутку (збитку), а тільки перераховують його різноманітні види. Зроблено висновки щодо особливостей організації облікових процесів доходів і фінансових результатів діяльності підприємств.

Ключові слова: підприємство, облік, фінансові результати, доходи, витрати, облікові процеси, організація обліку.

Вступ. Управління господарською діяльністю підприємств потребує сучасного інформаційного забезпечення, важливу частину якого складають дані про фінансовий стан та фінансові результати. Формуванню фінансових результатів діяльності підприємств передують складна облікова робота, від якості якої залежить достовірність та об'єктивність інформації, що необхідна для прийняття управлінських рішень. Саме тому організація обліку доходів, витрат і фінансових результатів є важливим напрямом діяльності підприємства.

Великий внесок у розвиток теоретичних, методичних і прикладних питань організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів зробили вітчизняні вчені М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, В.В. Сопко, С.Ф. Голов, В.О. Шевчук та ін.

Метою даної статті є виявлення сутності та основних принципів організації обліку фінансових результатів діяльності та доходів підприємств у напрямку їх вдосконалення.

Основні результати дослідження. Різноманітність видів доходів, витрат і фінансових результатів у економічній літературі спричинили появу численних ознак їх класифікації. Групування фінансових результатів за певними ознаками передбачає виділення продуктивного та правового аспектів.

У межах продуктивного аспекту виокремлено ознаки: вид діяльності, джерело формування, підрозділ і період формування фінансових результатів; у межах правового аспекту – методика розрахунку, відповідність плану, база оцінки, особливості оподаткування, спосіб використання [1].

Одним із найважливіших аспектів організації бухгалтерського обліку на підприємствах є розробка класифікації доходів, витрат і фінансових

© Л.С. Стригуль, В.П. Остапенко, 2014

результатів, здатної максимально задовольняти інформаційні потреби користувачів.

Практичне значення класифікації переоцінити не можливо. По-перше, вона забезпечує групування та систематизацію даних про доходи, витрати і фінансові результати, які виступають основними об'єктами бухгалтерського обліку, у різних обліково-аналітичних розтинах залежно від цільової спрямованості їх використання. По-друге, класифікація значною мірою визначає основні напрями організації бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів на прикладному рівні, оптимальний ступінь співвідношення та взаємозв'язку окремих його елементів, вибір відповідних методів обліку, планування, контролю, аналізу і моделювання управлінських рішень [2]. При цьому, як зауважують науковці [1, с. 233], класифікація повинна відповідати, як мінімум, двом постулатам: перший – вона має бути теоретично обґрунтованою; другий – застосування її на практиці визначається необхідністю.

Визнані доходи у бухгалтерському обліку класифікуються згідно з вимогами П(С)БО 15 «Дохід» за такими групами: а) дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); б) інші операційні доходи; в) фінансові доходи; г) інші доходи; д) надзвичайні доходи [3]. Далі в стандарті вказано, що склад доходів, віднесених до відповідної групи, встановлено П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати». Втім, необхідно звернути увагу, що, згідно з положенням, доходи класифікують за такими групами: дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; дохід від участі в капіталі; інші фінансові доходи; інші доходи; надзвичайні доходи [4].

При аналізі вказаних нормативних документів неважко помітити, що класифікація доходів у чинних П(С)БО не співпадає. Це пов'язане, в першу чергу, з направленістю П(С)БО 3 на складання фінансової звітності, а П(С)БО 15 – на загальні методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства. Разом з тим, два нормативних документи мають однакове юридичне значення, а тому не повинні бути суперечливими. Навпаки, вказана П(С)БО інформація повинна бути основою для розробки інших документів, таких як Інструкція до Плану рахунків підприємств і організацій, що містить більш деталізовану інформацію.

Ще однією проблемою є відсутність єдиних методичних підходів до визначення справедливої вартості активів при їх обміні або оплаті, тому оцінка доходів на підприємствах зазвичай є умовною та може бути визначена з певним ступенем надійності. До того ж, складність застосування критеріїв визнання доходу окремо до кожної операції або до окремих елементів однієї операції, або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті господарських операцій, суттєво ускладнює й зводить нанівець достовірність оцінки доходів від реалізації. Також дискусійним є

визначення функціональної залежності доходів та витрат від певного звітного періоду чи кількох періодів при довготривалому операційному циклі, що впливає на достовірність визначення фінансового результату.

Отже, досліджені нормативно-правові акти, що регламентують порядок визначення результатів діяльності підприємства, взагалі не містять єдиної класифікації доходів, витрат та фінансових результатів, що могли б бути використані для створення ефективних інформаційних облікових моделей.

Організація обліку доходів являється важливою статтею обліку діяльності підприємства, оскільки саме вона характеризує розвиток чи занепад його господарської діяльності.

Використання системного підходу в організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів передбачає вирішення наступних завдань:

- визначення сутності й ознак класифікації доходів, витрат і фінансових результатів, вивчення впливу особливостей організації і технології виробництва на побудову обліку доходів, витрат і фінансових результатів;

- обґрунтування напрямів удосконалення методики синтетичного й аналітичного обліку доходів, витрат і фінансових результатів, їх відображення у звітності;

- розробку практичних рекомендацій щодо застосування інформаційного моделювання та запровадження автоматизованого обліку доходів, витрат і фінансових результатів.

Реформування бухгалтерського обліку в цілому та обліку доходів, витрат і фінансових результатів зокрема торкнулося не тільки термінології, а й порядку визнання доходів і витрат, їх оцінки, класифікації, накопичення на рахунках, закриття на фінансові результати, формування та розподілу прибутку тощо. Це обумовило необхідність дослідження низки проблемних питань організації обліку фінансових результатів в рамках системного підходу.

Кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток (збиток). Згідно з П(С)БО № 3 «Звіт про фінансові результати» прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати [5]. Однак, загальноприйнятий розрахунок прибутку (збитку) через перевищення доходів над фактично понесеними витратами і навпаки не враховує неявних (внутрішніх) витрат, які є обов'язковою складовою при визначенні економічного прибутку, що звужує можливості контролю ефективності використання наявних ресурсів підприємства.

Анулювання поняття «балансовий прибуток» та кардинальна зміна методики розрахунку проміжних фінансових результатів забезпечили наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів. Однак в економічній літературі існують дві спірні концепції прибутку: поточної

операційної діяльності та включення всіх статей, що передбачають різну методику розрахунку прибутку, який в подальшому підлягатиме розподілу.

Прихильники концепції поточної операційної діяльності стверджують, що прибуток повинен відображати тільки доходи й витрати від звичайної (регулярної) діяльності підприємства. Надзвичайні доходи й витрати, які не відображають загальну майбутню доходність підприємства, не повинні включатися до прибутку, який формується на рахунку «Фінансові результати», а прямо відноситися на нерозподілений прибуток. У свою чергу, прихильники концепції включення всіх статей мотивують свою позицію тим, що доходи й витрати як від звичайної діяльності, так і від надзвичайних подій впливають на довгострокову доходність підприємства, а тому повинні включатися до прибутку, який формується на рахунку «Фінансові результати» [2].

Організація фінансового обліку доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві залежить від вибору організаційної форми ведення обліку, типу організації бухгалтерського обліку, форми бухгалтерського обліку та вибору облікової політики, тому для більш точного обліку фінансових результатів необхідно враховувати всі перелічені аспекти.

Висновки. Важливою проблемою організації обліку фінансових результатів, яка й досі не вирішена сучасними науковцями, є відсутність єдиної класифікації фінансових результатів. Класифікація фінансових результатів ускладнюється тим, що різні науковці по-різному визначають сутність одного й того самого виду прибутку чи збитку («валовий» і «загальний» прибуток, включення нормального прибутку до складу економічного та його окреме відображення). Більшість науковців не називають ознак класифікації прибутку (збитку), а тільки перераховують його різноманітні види.

Розвиток вітчизняної практики організації фінансового обліку доходів, витрат і фінансових результатів свідчить про його недостатню спрямованість на запити користувачів бухгалтерської інформації.

З метою підвищення інформативності обліку доцільно здійснити ряд заходів, а саме:

- запровадити класифікацію доходів та фінансових результатів залежно від джерел їх формування: від реалізації, зміни цін й від інших операцій;

- розмежувати доходи, витрати і фінансові результати за видами операційної, фінансової й інвестиційної діяльності та надзвичайних подій, що передбачає перейменування відповідних субрахунків рахунку 79 «Фінансові результати» та уточнення складу субрахунків доходів і витрат за вказаними видами діяльності;

- здійснити деталізацію інформації про фінансові результати в межах аналітичного обліку за видами діяльності, видами продукції, центрами відповідальності, каналами реалізації.

Список літератури: 1. *Бутинець Ф.Ф.* Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: навчальний посібник / Ф.Ф.Бутинець, Н.М.Малюга. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 512 с. 2. *Прохар Н.В.* Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: [монографія] / Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 257с. 3. П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», затверджено Наказом Міністерства України від 31.03.99 р. № 87 (зі змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. – № 37 (спецвипуск 64) – 2001. – 64 с. 4. П(С)БО 15 «Дохід», затверджено наказом Міністерства України від 29.11.99 р. № 290 (зі змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. – № 37 (спецвипуск) – 2001. – 64 с. 5. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку / Уклад. В. Кузнецов. – Х.: Фактор, 2009. – 416 с.

Bibliography (transliterated): 1. *Butynets' F.F.* Bukhhalters'kyu oblik: oblikova polityka i plan rakhunkiv, standarty i korespondentsiya rakhunkiv, zvitnist': navchal'nyy posibnyk / F.F.Butynets', N.M. Malyuha. – Zhytomyr: PP «Ruta», 2001. – 512 s. 2. *Prokhar N.V.* Oblik dokhodiv, vytrat i finansovykh rezul'tativ: problemy teorii ta praktyky: [monohrafiya] / N.V. Prokhar, Yu.O. Nochovna. – Poltava: RVV PUET, 2011. – 257s. 3. P(S)BO 3 „Zvit pro finansovi rezul'taty”, zatverdzheno Nakazom Minfinu Ukrayiny vid 31.03.99 r. № 87 (zi zminamy i dopovnennyamy) // Vse pro bukhhalters'kyu oblik. – № 37 (spetsvypusk 64) – 2001. – 64 s. 4. P(S)BO 15 „Dokhid”, zatverdzheno nakazom Minfinu Ukrayiny vid 29.11.99 r. № 290 (zi zminamy i dopovnennyamy) // Vse pro bukhhalters'kyu oblik. – № 37 (spetsvypusk) – 2001. – 64 s. 5. Polozhennya (standarty) bukhhalters'koho obliku / Uklad. V.Kuznyetsov. – Kharkov: Faktor, 2009. – 416 s.

Надійшла (received) 05.03.2014.

УДК 37.072

П.В. БРІНЬ, канд. економ. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
Г.В. МУШИНСЬКА, студент, НТУ «ХПІ»

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ ПРОЕКТАМИ У ВНЗ УКРАЇНИ

У статті розглядається міжнародна проектна діяльність у вищих навчальних закладах України. Досліджуються її становлення та розвиток впродовж часу, розглядаються особливості та виділяються загальні тенденції. Показано, що стихійне впровадження такого роду інновацій лише погіршує стан системи вищої освіти в цілому через актуалізацію різних ризиків. Пропонуються шляхи вирішення проблем в управлінні міжнародними проектами у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: вища освіта, глобалізація, інтеграція, інтернаціоналізація, міжнародний проект, проектна діяльність.

Актуальність дослідження полягає у тому, що необхідним етапом розвитку вищих навчальних закладів є інтернаціоналізація, яка реалізується через міжнародні проекти. Глобалізація економіки призвела до необхідності розвитку міжнародного ринку освітніх послуг. Інноваційна проектна

© П.В. Брінь, Г.В. Мушинська, 2014